

Vathy Zsuzsa

KÉN UTCA

Nem itt születtem, kétéves voltam, amikor a szüleim ideköltöztek. Lepra egy hely. A pincék tele vannak vízzel, a földszinten patkányok, csótányok, egerek, és előbb-utóbb szétrohadnak a falak is. Hiába mondom apámnak, hogy adjanak be lakáskérelmet, hiszen hatan lakunk egy szobában, ők arra számítanak, hogy hamarosan úgymint ledózerolják mind a három épületet, és akkor kérvény nélkül is kapunk.

Dehogyan fogják ledózerolni. Eddig csak az óvodát zárták be, és néhány életveszélyes lakást. Az ablakokat az utca felől berakták téglával, vagy bedesztkázták, és a folyosók ajtait is. Ez nem sokat számít, aki be akar menni, betöri, vagy fejszével felhasítja.

Szóval itt lakunk tizennyolc éve. A szemét itt leírhatatlan, a pelenkát úgy dobják le az emeletről, ahogy a gyerek alól kiszedik, csak néhányan veszik a fáradságot, hogy a szemeteszsákjukat levigyék a tárolókba. Egy takarító cég minden hétfőn összetakarítja és elviszi a szemetet, de kedden már nyoma sincs a tisztaságnak. Éjjel itt az autókban rádióznak, magnóznak, a drogosok ordítanak. Sötétben nem tanácsos egyedül mászkálni, ha a hűgaim későn jönnek haza, apa, anya lemegegy értük, vagy autóval kimegyünk eléjük a benzinkúthoz.

Szóval lepra egy hely, ha változtatni tudok az életemen, az első lesz, hogy elmegyek innét.

Pedig az épületek szépek, egy nagyszabású lakásprogram részeként éppen száz éve épültek, négyszáz szoba-konyhás lakás. És még annyi a jó benne, hogy vásárolni itt könnyű, mert közel van a Tesco, és apánk munkahelye is, az Aszfaltútépítő egy villamosmegállóra van. A Lurdy Ház, a kedvenc szórakozóhelyem meg három. Itt minden szombaton esti műsor is van, és kétszáz forintért félóráig internetezhetsz.

Ha beljebb megyünk, a központ felé, mellettünk van Budapest éléskamrája. Vagyis inkább volt, mert egymás után zárják be a gyárakat, nem tudja eltartani magát egyik sem. Ki érti ezt?! Kifelé, a másik irányban, a kénsavgyár volt valamikor, és volt lámpagyár, fegyvergyár, műtrágyagyár is, kíváncsi vagyok, mi épül a helyükön.

Két utcával lejjebb van az Illatos út, már csak két épülete áll a hírhedt Dzsumbujnak, talán Kincses Laci bácsi lakik ott a legrégebben. Hetvenöt éves, születése után nem sokkal hozta ide az anyja. Kincsinek vagy Kincsikémnek hívjuk, mindenki szereti, és mindenkit megnevettet. A múltkor a Lurdy Ház előtt találkoztam vele, egy padon ült, integetett, hogy menjek oda, mondani akar valamit.

– Tudod, mi volt ötven évvel ezelőtt ennek az üvegpalotának a helyén? – kérdezte. – Micsoda? – Marhavágóhíd. – Hiszen az a Vágóhíd utcában volt. – Nem. Ott a sertéseket vágták le. A marhákat vonattal hozták ide vidékről, a vagonokat itt kitolták egy sínpárra, a marhákat leszedték és levágták.

Ránéztem Kincsi arcára, igazi csodapók volt. Nemcsak alacsony, a lába is kicsi, akkora, mint egy nagyobb gyereké, az arca okos és vidám. Mint egy világot járt törpe, olyan volt. Eszembe jutott, hogy vasárnap a takarítással kerestem ötezer forintot, gyorsan megkérdeztem tőle, kér egy üveg sört? Vagy egy dobozost? Hozok, szívesen.

– Egy kólát inkább – mondta –, de zéró cukortartalommal.

Eszembe jutott, hiszen én is szomjas vagyok, inkább meghívom. Felmegyünk az emeletre, leülünk egy asztalhoz, ott megisszuk, beszélgetünk.

– Én alkoholt ritkán iszom – mondta Kincsi –, mert a nevelőapámat juttatja eszembe. Amikor ivott, végigkergetett bennünket a házon, sokszor a Kiserdőbe is kizavart bennünket. Már gyerekkoromban megutáltam a sört, bort, pálinkát, mielőtt megkóstoltam volna.

Mert furdalt a kíváncsiság, és mostanában mindennél jobban ez érdekel, megkérdeztem tőle:

– Járt külföldön, Kincsi bá?

– Dehogyan jártam – mondta. – A hetvenöt évemből hetvenhármát itt éltem le, az Illatos úton. Mindenki tudja, te is tudod. Az öcsém járt, ő a forradalom után elment, mert harcolt. Csak tizenhét éves volt, de ki tudja, mi lett volna, ha itthon marad. Ki is végezhették volna. Egy darabig jöttek a levelek Chicagóból, aztán egyszer csak elmaradtak. Nem tudom, mi lett vele. Én itthon maradtam, és műszerész lettem.

A kíváncsiskodás miatt egy kicsit zavartan, de azért megkérdeztem tőle: – Kincsi bá a nyolc általánost is elvégezte?

– Nem én – mondta, és nagyot nevetett. – Csak hat osztályt jártam ki, de így is műszerész lettem. Olyan segédlevelet kaptam, amin okmánybélyeg is van! Tíz év munka után tettem le a vizsgát, és mindenki meg volt velem elégedve. Dolgoztam a katonaságnál, a fegyvergyárban, tíz évig a vágóhídon és hét évig Lacházán, ott munkavezető voltam. – Kincsi azt mondta, ha meglátogatná őket, ma is ovációval fogadnák. Aztán elnevette magát. – Az is lehet, hogy már senki sem él közülük. És a gyár sincs meg.

Elégedett volt a hideg kólával, az enyhe légkondicionálással, a halk zenével és a sűrűn cserélődő szomszédainkkal is.

– Idejönnek ebédelni, pihenni – mondta a fiatalokra, és olyasféle járhatott a fejében, hogy nem mindig volt ez így. – Mi hetvenhárom éve kerültünk ide, az Illatos útra – mondta –, előtte a Jász utcában laktunk, de mert anyám egyedül nevelt bennünket, és nem tudta fizetni a lakbért, kilakoltattak bennünket. Akkor a lakbér volt a legnagyobb gond, nem az evés!

– Hogyhogy? – kérdeztem.

– Enni mindig találtunk valamit – mondta. – Közel volt a Nagyvásártelep, elmentünk, és amit ott kiöntöttek a szemébe, krumplit, gyümölcsöt, kukoricát, összeszedtük. A romlottat kidobtuk, a többit megfőztük, megettük.

– A szemétből?

– Azám, a szemétből. Nagyon csóró emberek laktak itt. Akkor az volt a divat, hogy az asszonyok kézzel kézre adták a grófnők, a gyárosfeleségek és más gazdag emberek címét, levelet írtak nekik, kikönyörögték az elmaradt lakbért – itt egy pengő volt havonta –, és kifizették. Én imádtam az anyámat.

– És az apját? Őt nem?

– Hogy ki volt az apám – mondta Kincsi –, nem tudom, de nem is érdekel. Anyám családja vidéken élt, és amikor látták, hogy a lányuk terhes, felküldték Pestre, egyik rokonhoz, hogy a nagy hasával ne otthon mutatkozzon. Pesten majd elveszi valaki, mondták, és így is lett. Anyánk mit meg nem tett értünk! Dolgozott az Ostyagyárban, törött lábbal parkettát kefélt, nem ismert lehetlent. És mindezt értünk, a gyerekeiért.

Megkérdeztem, kér-e még egy kólát. Nézegette az üveg alját, megvonta a vállát, és azt mondta, nem bánja. Hoztam neki is, magamnak is.

– Tudom, hogy furcsa, amit mondok, de itt nagy volt a nyomor akkor is, meg most is. Csak most másképp. A legnagyobb azért a harmincas évek elején volt, a nagynéném is akkor ment el Amerikába.

Izgatott lettem.

– Elment Amerikába? Hogyan? Mikor? Én is el akarok menni!

– Amerikába?

– Nem, Németországba. Ott dolgozik az unokatestvérem, a jövő hónaptól nekem is tud állást szerezni. – Kincsi csodálkozva nézett rám, én meg tovább faggattam. – Szóval, az amerikai nagynénivel mi lett? Visszajött?

– Hogy mi lett vele, nem tudom. Én sose láttam. Azt mesélték, megígérte a gyerekeinek – le is térdelt a fiai előtt –, hogy amint megvetette a lábát odakinn, kiviteti őket is. Úgy ment el, hogy semmije sem volt, se pénze, se hajójegye, se útlevele. Felszállt a Dunán egy hajóra, és valahogy megérkezett. Nagyon el akart menni, és nagyon bízott a szerencséjében.

Roland azt mondta, úgy képzelem, vele is hasonló történik majd. Nem tudja, miért, de kivételezettnek érzi magát. Nemcsak kivételezettnek, hanem szerencsésnek is. Többre viszik, mint a többiek. A szerencse majd odasodor mellé néhány tehetősebb embert, és ők segíteni fogják.

– Amikor én felnőttem – mondta Kincsi –, az volt a szerencsém, hogy akkor jött divatba a televízió. Műszerész voltam, értettem hozzá. Kézről kézre adtak egymásnak az emberek, és én megjavítottam mindenkiét. Amikor megnősültem, a két gyerekekkel és a feleségemmel a C épület közös mosókonyhájában laktunk. Egyszer megkeres egy csóró külsejű ember, azt mondja, hallotta, hogy értek a televízióhoz. Elromlott a főnöke készüléke, javítsam meg. Nem fogom megbánni, befolyásos ember, mindent el tud intézni. Mit tesz Isten, így lett lakásunk. Elmondtam neki, hogy a két gyerekekkel – illegálisan – egy nagy ház közös mosókonyhájában lakunk, ha tud, segítsen. Tavaszra elintézte, hogy az egyik földszinti lakást megkapjunk, itt, az Illatos úton. Ott lakom azóta is, csak már nem a földszinten, hanem az emeleten, és nem az első, hanem a második feleségemmel. – Kincses Laci bá elkezdett nevetni, ő tudja, min nevetett, valamilyen feleségén, saját magán vagy az Illatos úti lakásokon?

Jó sokáig beszélgettünk még, ő mesélt a két fiáról, akiket szerencsésen felnevelt, én meg azt mondtam neki, de jó, hogy összetalálkoztunk, ilyen jót régen nem beszélgettem senkivel. Megígértem, ha elmegyek Németországba, ahányszor csak hazajövök, mindig meglátogatom. Amikor megkeresem a szüleimet, mindig megkeresem őt is.

Azt mondta, keressen meg, ő már hetvenöt éves, nem megy sehova, de szívesen meghallgatja, mi történik a világban. Amúgy azt hiszi, minden, ami fontos, itt is megtörténik.

Elbúcsúztunk, és amikor elindultam, intett, hogy menjek vissza.

– Az Illatos útról még valamit. Igaz, hogy itt mindig csóró emberek laktak, nagy volt a nyomor, a zaj, a piszok, de rend volt. Mert muszáj volt rendet tartani. Az igazi slummosodás tizenöt-húsz évvel ezelőtt kezdődött. Amikor az ország legszegényebb megyéiből felözönlött a sok állás nélküli, lakás nélküli ember. Azóta itt virágzik az uzsora, egymást érik a lopások, betörések, szóval, most a legrosszabb.

Ez a két szó maradt a fülemben, amikor elindultam, „most a legrosszabb”. Mintha Kincsi figyelmeztetni akarna valamire. Mintha azt mondaná... Mit is? Talán azt – egyenesen nekem –, nem biztos, hogy jól jár, aki itt marad. Most nem. Jobban teszi, ha elmegy. Végül is, ha akar, visszajöhet.

Roland elindult a villamossal a Vágóhíd utca felé, de két megálló után le is szállt. Muszáj volt megállnia, egy kicsit odébb, az utca végén volt az óvoda, ahova ő is és valamennyi testvére járt.

– Mikor első nap otthagytak – legelőször ez jutott Roland eszébe –, azonnal kezelésbe vett egy hatéves lány. Mintha az öccse vagy a gyereke lettem volna, etetett, beszélt hozzám, cipelt, simogatott, összevissza puszilt. Kiderült, hogy tényleg van egy öccse, majdnem annyi idős, mint én, de valamilyen fejlődési rendellenesség miatt nem tud beszélni. És egy féléves húga is volt, délután, amikor érte jött az anyja, őt is mindig magával hozta. A hógát úgy hívták, hogy Jázmin, őt pedig Amanda Mirellának.

– Egyáltalán nem volt ellenemre, hogy Amanda Mirella dédelget, hosszú haja volt és vidám szeme, biztosan szép lány lett belőle. A hatodik születésnapján az anyja vett egy tortát, hat gyertyát, behozta az óvodába, és az egészet megettük. Csak egy évig jártunk együtt, mert Amanda Mirellát elvitték iskolába, de az első évet ő tette számomra emlékezetessé. Azért jó volt a másik két év is, akkor már odajárt az unokatestvérem is, és ketten együtt rosszkodtunk. Megvertük a kisebbeket, a játék vonatról lelökdtük őket, farsangkor bevittünk két játék pisztolyt, rálőttünk egymásra, a kicsik homokvárát széttiportuk. Szegény Margit néni, mennyi baja volt velünk.

– És még egy lány az óvodából, a copfos Emőke. Bizony, a copfos, hallgatag Emőke. Nagyanyja hozta és vitte mindennap, az anyja börtönben volt.

Mikor Roland másodszor is körbejárta az óvodát, eszébe jutott: már óvodás korában elhatározta, hogy nagyon hamar megtanul autót vezetni. A legfiatalabb lesz az országban, akinek jogosítványa lesz. Elnevette magát. „Olyan ez az Illatos úti, Kén utcai, Óbester utcai csavargás – gondolta –, mint egy búcsúzkodás.” Roland elmegy, de mielőtt elhagyja a Kén utcát, elbúcsúzik az óvodájától, az iskolájától, élete első tizenkilenc évétől.

Valami még eszébe juthatott Rolandnak, mert hosszan nézett maga elé, és a szeme is, arca is felvidult.

A lány jutott eszébe, akivel először volt együtt. Egy ágyban? Talán nem is ágy volt, laticel, pokróc vagy matrac. Az arcára sem emlékszik, csak a szép vállára, karjára.

Elvitték őket a Velencei-tóhoz, egy ajándéküdvözlésre, talán az iskolával, talán valamilyen alapítvánnyal, már nem emlékszik. Őt rábízták egy idősebb lányra. Hány éves vagy, kérdezte tőle a lány? Tizennégy, mondta ő. A lány megsimogatta a fejét. Húsz-huszonöt évesen nagyon szép leszel, mondta. Meglátod, te leszel az osztályban a legszebb. A lányok kedvence.

Ennek ő nagyon örült, elképzelte, hogy mindig több lány veszi majd körül, mint a többieket, és talán versengenek is érte. Este, amikor lefeküdtek, azt kérdezte tőle a szobatárs, a kedves kísérő, volt már dolgod lányokkal? Roland elszégyellte magát, mert eszébe jutott, hogy apja az utóbbi időben többször is figyelmeztette: fiam, le vagy maradva, én már tizenhárom évesen a bokorba vittem a lányokat.

– Volt – hadarta. – Persze hogy volt.

A lány felkelt, Roland mellé feküdt, és ő ettől kezdve semmire nem emlékszik, csak az ijedségre, amikor a lány átölelte és magához húzta. Pedig nagyon kedves volt, és ő mindent-mindent, amit mondott, megcsinált.

– Esküszöm, nem emlékszem, mi történt – mondta, mintha képzelt hallgatóihoz beszélné. – Bármennyire szeretném, nem tudnám elmondani. A lány külsejére sem emlékszem, csak arra, hogy minden nagyon jó volt, elképzeltetlenül jó. És arra, hogy nem mertem a mellét megfogni, és hogy nagyon izgultam, féltem. – Így szokta Roland elmesélni a haverjainak, osztálytársainak első szerelmi kalandját, és azoknak, akik megkérdezték tőle. Mert furcsa módon a lányok mindig megkérdezik.